

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

Teachers' Views on The Use of Inter-Disciplinary Approach in Social Studies

Saim Turan¹

*Akdeniz University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences
Education <https://orcid.org/0000-0003-0298-8609>*

Emine Karasu-Avcı²

*Kastamonu University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences
Education <https://orcid.org/0000-0002-3135-2557>*

Melike Faiz³

*Kastamonu University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences
Education
<https://orcid.org/0000-0001-8070-6086>*

ABSTRACT

Interdisciplinary approach could be defined as combining different lessons to illuminate a particular concept, problem or subject from different perspectives. The use of this approach in the learning and teaching, makes the views of teachers who are the implementers of the process, important. The aim of this research is to reveal teachers' views on the use of interdisciplinary approach in Social Studies courses. The research is designed as one of the qualitative research models, the phenomenology pattern. The study group is consisted of 18 volunteer teachers that are working in secondary schools in various provinces of Turkey under the National Ministry of Education. The data obtained were analyzed using the content analysis technique. As a result of the research, it is seen that teachers consider the interdisciplinary approach as important and necessary, beneficial and effective in learning and positive in terms of student development. Social studies teachers mostly benefit from Turkish, Science and Religious Culture and Moral Knowledge courses and cooperate with their teachers. Teachers state that while making interdisciplinary connections, they pay attention to learning and understanding of acquisition and learning. Teachers think that the approach is most useful in completing deficiencies. Regarding the limitations of the approach, the teachers state that they have problems in terms of suitability to the subject and competence.

Key Words: Interdisciplinary approach, Social Studies, teacher.

ARTICLE INFO

Received: 23.04.2020

Published online:

28.06.2020

¹ Corresponding author: Melike Faiz

Dr.

mfaiz@kastamonu.edu.tr

0536 649 35 80

0366 280 33 89

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Disiplinlerarası Yaklaşımına Yönelik Görüşleri

Saim Turan¹

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
<https://orcid.org/0000-0003-0298-8609>

Emine Karasu-Avcı²

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
<https://orcid.org/0000-0002-3135-2557>

Melike Faiz³

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
<https://orcid.org/0000-0001-8070-6086>

ÖZET

Disiplinlerarası yaklaşım; belirli bir kavram, problem ya da konuyu farklı açılardan aydınlatılabilecek farklı derslerin bir araya getirilerek ele alınması olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşımın öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılması sürecin uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin görüşlerini önemli hale getirmektedir. Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler derslerinde disiplinlerarası yaklaşımın kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma nitel araştırma modellerinden biri olan olgubilim deseni olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin çeşitli illerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 18 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşımı önemli ve gerekli, faydalı ve öğrenmede etkili ve öğrenci gelişimi açısından olumlu gördükleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri en fazla Türkçe, Fen Bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden faydalanmakta ve öğretmenleri ile işbirliği yapmaktadırlar. Öğretmenler disiplinlerarası bağlantı kurarken kazanım ve öğrenme alanı ile konunun anlaşılması ve öğrenilmesine dikkat ettiklerini belirtmektedirler. Öğretmenler yaklaşımın en fazla eksiklikleri tamamlamada yararlı olduğunu düşünmektedirler. Yaklaşımın sınırlılığı konusunda ise öğretmenler öğrenciye ve konuya uygunluğu ile öğretmen yeterliliği noktasında sorunlar yaşadıklarını belirtmektedirler.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma Tarihi:
23.04.2020
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 28.06.2020

Anahtar Kelimeler: Disiplinlerarası yaklaşım, Sosyal Bilgiler, öğretmen.

¹ Corresponding author: Melike Faiz

Dr.
mfaiz@kastamonu.edu.tr
0536 649 35 80
0366 280 33 89

Giriş

21. yüzyılda bir bireyin çok yönlü gelişmesi önemlidir. Bireyin çok yönlü olarak gelişmesinde okullarda öğrencilere verilen bazı disiplinlerarası dersler etkili olmaktadır. Bu derslerden birisi de Sosyal Bilgiler dersi. Sosyal bilgiler bir mozaik gibi içinde birçok disiplini barındırmakta ve öğrencilerin bu disiplinlerde bilgi sahibi olmasını ve kendilerini geliştirmelerini sağlamaktadır.

Alanyazında Sosyal Bilgiler dersine yönelik çeşitli tanımlar yapılmıştır. Sosyal Bilgiler; tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk, psikoloji, sosyoloji gibi farklı disiplinlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş bir ilk ve ortaokul dersi (Turan ve Karasu Avcı, 2018). Erden (tarihsiz) Sosyal Bilgiler dersini, iyi ve sorumluluk sahibi bir vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı çalışma alanı olarak açıklamaktadır. Doğanay (2005) Sosyal Bilgileri, birey ve toplumla ilgili disiplinlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş, bireyleri fiziksel ve sosyal dünyaya hazırlama amacı taşıyan disiplinlerarası bir ders olarak tanımlamaktadır. Keçe ve Merey (2011) Sosyal Bilgileri; genel olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularını ele alan bir ders olarak görmektedirler. Öztürk (2009) Sosyal Bilgileri vatandaşlık eğitimine odaklanmış tek ders olması özelliği ile öne çıkarmaktadır. Bir başka çalışmada da Öztürk (2009) Sosyal Bilgilerin değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan disiplinler arası bir ders olduğunu belirtmektedir. Sosyal Bilgiler bireyi toplumsallaştıran, geçmiş, bugün ve yarını kucaklamayı öğreten disiplinler topluluğudur (Ambarlı, 2010). Sosyal Bilgilere yönelik literatürde yapılan tanımlarda ve açıklamalarda Sosyal Bilgilerin disiplinlerarası bir ders olduğuna dikkat çekilmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bu disiplinlerarası yapıyı 2005 yılında hazırlanan program ile kazanmıştır (Keçe ve Merey, 2011).

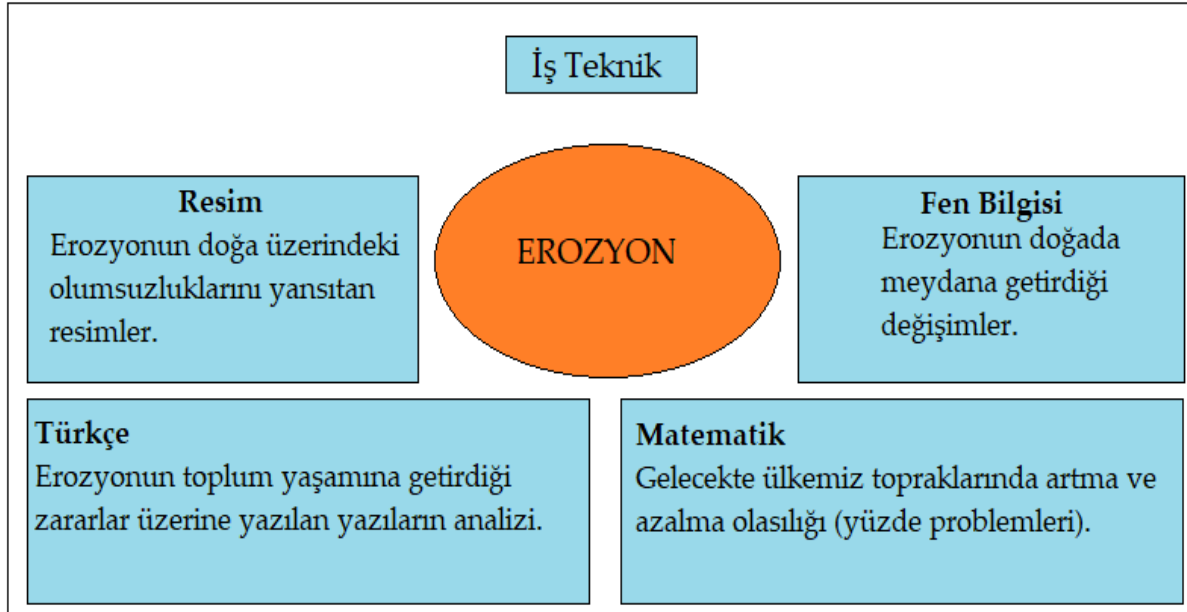
Disiplinlerarası öğretim kavramını tanımlamadan önce disiplin kavramını açıklamak yerinde olacaktır. Disiplin kelimesinin etimolojik kökeni Latince “disciplina”dan gelmektedir. Öğrencilerin öğretisi, terbiye edilmesi ve eğitilmesi demektir (Shepherd, 1993: akt. Hepkon, 2006). Kendine özgü terminolojisi, yöntemi, uygulamaları ve içeriği olan öğretilen bilgi alanına disiplin adı verilmektedir (Bozkurt, 2012). Bir başka deyişle de disiplin, belirli bir konu alanı çerçevesinde yapılan öğretim olarak tanımlanabilir. Örneğin matematik, tarih, coğrafya, fizik gibi bilim dallarının her biri birer disiplini oluşturmaktadır (Yıldırım, 1996). Disiplin temelli anlayışa dayanan eğitim ile konu alanlarında uzmanlaşma sağlanmış ve bu uzmanlaşma birçok gelişmeye katkıda bulunmuştur. İçinde yaşadığımız çağda meydana gelen gelişmeler, belirli alanlarda çalışan uzmanların katkıları ile olmuştur. Dolayısıyla disiplinler eğitimin kendi çizgisinde elde ettiği başarıların yadsınamaz olduğu söylenebilir. Bununla birlikte uzmanlaşmanın meydana getirdiği çizgi disiplinlerarasında yabancılaştırmayı ortaya çıkarmıştır. Oysaki karmaşık toplumsal problemler tek yönlü bir bakış açısıyla çözüme kavuşturulamayacaktır. Bu durum disiplinlerarası bir dayanışmayı zorunlu hale getirmiştir. Yani disiplinlerarasılığın disiplinler eğitimi tamamen reddetmediği, onun temelleri üzerinde filizlendiği söylenebilir (Kanatlı ve Çekici, 2013).

Disiplin kelimesinden türetilen disiplinlerarasılık kavramı, belirli konu alanlarının anlamlı bir şekilde bir araya getirilmesi ve sunulması olarak açıklanabilir (Yıldırım, 1996). Bu kavram ilk olarak John Dewey'in bir öğretim programını başka bir öğretim programına uygulanması önerisi ile ortaya çıkmıştır (Aktürel, 2005). Yarımca (2011) disiplinlerarasılık kavramını, öğretim programlarında içerik sınırlarını ortadan kaldırmak ve her disiplinin güçlü yanlarının diğerleri ile bağlantısının kurulması olarak belirtmektedir. Cluck (1980) disiplinlerarasılığı, iki ya da daha fazla konu alanının birleştirilmesi ve birbiri ile anlamlı bir bütün ortaya konulması olarak ifade eder. Jacobs (1989) disiplinlerarasılığı; bir kavramın, temanın ya da problemin incelenmesi için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisinden yararlanılması olarak açıklar. Erikson (1995) farklı disiplinlere ait kavramların anlamsal bütünleşmesi olarak tanımlar. Disiplinlerarasılık, birbiri ile kesişen ve bütünleşen bilgiler ağıdır (Demir, 2009). Değişik disiplinlerdeki farklılıkların anlaşılabilmesi için disiplinlerin birlikte düşünülerek düzenlenmesidir (Aybek, 2001). Aydın ve Balım (2005) disiplinlerarasılık kavramını belirli disiplinlere ait bilgi ve becerilerin öğrenilmesi ve bunların anlamlı bir şekilde bütünleştirilmesi olarak açıklamaktadırlar. Disiplinlerarasılık, disiplinleri izole etmekten ziyade daha etkili öğrenmelerin gerçekleştirilmesi için konular arasında tutarlı bir birliktelik oluşturmaktır (Tchusi ve Mitchell, 1999). Böylece disiplinlerarası anlayışa dayalı bilgiler, disiplinlerin ötesinde paylaşılarak ve anlaşılarak evrenselleşirler (Bakır-Aladağ, 2018).

Öğretim programlarında disiplinlerarası anlayış son yıllarda üzerinde durulan önemli bir konu haline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da her düzeydeki okul kademelerinde disiplinlerarası yaklaşım kendini hissettirmeye başlamıştır (Yıldırım, 1996; Çoruh, 2010). 21.yüzyıl dünyasının hızlı ve başdöndürücü bir şekilde değişmesi, gelişmesi ve bilginin hızla artması bireyin kendini sürekli geliştirmesini ve öğrenmesini gerekli kılmaktadır. Disiplinlerarası anlayış buna olanak sağlayan önemli bir yaklaşımdır. Çünkü disiplinlerarası öğrenme, eğitim sürecini besleyen bir enerji kaynağı olarak düşünülebilir. Bireyler disiplinlerarası yaklaşımla öğrendiklerini artırma ve zenginleştirme imkânı bulabilirler. Bu yaklaşım aynı zamanda güncel yaşamı da yansıtır. Bu sayede gerçek hayatta sahip olduğumuz bilgi ve becerileri başka alanlara transfer edebilir ve problemleri çözebiliriz (Yarımca, 2011). Oysa disiplinlerarası yaklaşım ile gerçekleştirilen öğretim gerçek hayatla bağlantı kurma ve bilgileri bütünleştirmeye olanak sağlamayabilir, öğrenilen bilgiler soyut kalabilir (Demir, 2009). Disiplinlerarası yaklaşım ile soyut kavramların zihinde canlandırılması ve yapılandırılması oldukça kolaydır (Gürkan ve Doğanay, 2016). Bu bağlamda disiplinlerarası yaklaşımla öğretimin, bireyin doğal öğrenme sürecine daha uygun olduğu anlaşılmaktadır (Demir, 2009). Ayrıca disiplinlerarası yaklaşım, bir konuya farklı açılardan ışık tutabilmesi yönüyle de önemlidir (Aydın ve Balım, 2005). Bireylere bilginin farklı modellerini kullanma imkânı vererek yaratıcı olmayı öğretir (Terzioğlu, Aktaş, Ertuğ ve Boztepe, 2019). Bireylerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur (Demirel ve Diken Coşkun, 2010). Aslında disiplinlerarasılığın gelişen ve değişen dünyanın doğal bir sonucu olduğu da söylenebilir (Aslantaş, 2012).

Disiplinlerarası yaklaşım, bir ders saati içinde biraz tarih, biraz coğrafya, biraz matematik ya da fizik işlemek demek değildir. Gerçek anlamda disiplinlerarası öğretimin yapılabilmesi konuların anlamlı bir şekilde birleştirilmesiyle mümkündür (Yıldırım, 1996). Örneğin vatandaşlık, kıtalar, yönetim biçimleri gibi toplumsal konuların öğretiminde tarih, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, felsefe ve vatandaşlık bilgisi gibi derslerin ilişkili olduğu birçok nokta vardır. Bireyler bu disiplinlere ait bilgileri bir araya getirebildiğinde daha anlamlı öğrenecektir (Wronski, 1981: Akt. Yıldırım, 1996). Bu durum Fen Bilimleri dersi içinde geçerlidir. Disiplinlerarası bakış, disiplinler bakış açısını birbirine bağlamayı amaçlamakta ve kümülatif bilgilerin denemesi sağlamaktadır (Arapoğlu, 2018). Yaklaşım bu yönüyle çoklu zeka kuramının hayata aktarılmasını da sağlamaktadır (Perkins, 1994: Akt. Alp, 2010).

Ülkemizdeki eğitim-öğretim sisteminde ilkokul ve ortaokul düzeyinde disiplinlerarası yaklaşım uygulanırken lise düzeyinde disiplinler anlayışın hala devam ettiği söylenebilir. İlk ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin disiplin halinde okutulan derslerin katı kalıplarına girmeye hazır oldukları söylenemez. Bu dönemdeki öğrencilerin dünyayı algılama biçimlerinin bütüncül olması disiplinlerarası öğretimin uygunluğunu ortaya koymaktadır (Yıldırım, 1996). Genel olarak disiplinlerarası yaklaşım öğretim programlarının esnekliğini, birbiri ile ilişkili konuların birleştirilmesini, temalara dayalı öğrenme alanları ve ünitelerin oluşmasını ve farklı kaynakların araştırılmasını öngörür (Bakır-Aladağ, 2018).

Şekil 1. Disiplinlerarası yaklaşıma göre erozyon konusunun işlenmesi (Aybek, 2001).

Şekil 1’de görüldüğü gibi “erozyon” konusunun diğer disiplinlerle ilişkilendirilerek verilmesi dersi daha anlamlı ve ilgi çekici hale getirecek, öğrencilerin konuya daha bütüncül ve anlamlı bakmasını sağlayacaktır. Böylece ders sadece konuların ezberlendiği bir ders olmaktan öte öğrencilerin toplumsal sorunlara çözüm önerileri geliştirdikleri bir hal alacaktır (Aybek, 2001).

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde programın temel yetkinlikler, özel amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, değerler ve becerilerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerle insan hakları, vatandaşlık ve demokrasi konuları bütünleştirilmiş olarak ele alınmıştır. Konuların tarih, coğrafya, insan hakları ve vatandaşlık diye ayrı değil disiplinlerarası yaklaşımla işlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2018). Sosyal Bilgiler dersinin bireyleri topluma, geleceğe ve hayata hazırlama amacına yönelik olan vatandaş yetiştirme amacının dışında değişime, gelişime, teknolojiye ve bilime hazırlamak gibi başka amaçları da bulunmaktadır. Dersin bu amaçlara ulaşabilmesi için programın disiplinlerarası yapısının bir gereği olarak birçok sosyal bilim disiplinlerinden, insan hakları, vatandaşlık ve demokrasi konularından ve diğer derslerin içeriklerinden yararlanılmaktadır.

Literatürde disiplinlerarasılık ile ilgili çeşitli çalışmaların (Yıldırım, 1996; Ergindir Küçükkaya, 2001; Özkök, 2004; Aktürel, 2005; Aydın ve Balım, 2005; Ceylan Alibeyoğlu, 2005; Delier, 2005; Arslantaş, 2006; Ulusoy, 2007; Üstüner, 2007; Demir, 2009; Matthews, Adams & Goos, 2009; Alp, 2010; Angın Savaş, 2010; Çoruh, 2010; Çıray, 2010; Demirel ve Diken Coşkun, 2010; Aksoy, 2011; Keçe ve Merey, 2011; Yarımca, 2011; Aslantaş, 2012; Turna, Bolat ve Keskin, 2012; Bozkurt, 2012; Konukaldı, 2012; Genç, 2013; Kanatlı ve Çekici, 2013; Özhamamcı, 2013; Yalçın, 2013; Ürey, 2013; Doğan, 2014; Özdemir, 2014; Boyraz, 2015; Ürey ve Çepni, 2015; Ürey, Çepni ve Kaymakçı, 2015; Turna ve Bolat, 2015; Öztürk, 2016; Aytar, 2017; Çelik, 2017; Güneş, 2017; Karakuş, Turhan-Türkkan ve Karakuş, 2017; Arapoğlu, 2018; Bakır-Aladağ, 2018; Kızılateş, 2018; Şahin, Göcük ve Sevgi, 2018; Gürkan ve Doğanay, 2018; Gürkan, 2019; Terzioğlu, Aktaş, Ertuğ ve Boztepe, 2019; Turan, 2019) yapıldığı görülmektedir. Ancak bu çalışmalarda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma ve kullanımına yönelik görüşlerini ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum Sosyal Bilgiler eğitimi alanında bir boşluk olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın problem cümlesi ve alt problemleri aşağıda verilmiştir:

1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri disiplinlerarası yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersinde nasıl uygulamaktadır?
3. Sosyal Bilgiler öğretmenleri en çok hangi derslerle disiplinlerarası ilişkiler kurmaktadır?
4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası bağlantı kurarken dikkat ettiği hususlar nelerdir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmenleri disiplinlerarası yaklaşım bağlamında diğer hangi branş öğretmenleriyle işbirliği yapmaktadır?
6. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşımın yararlarına yönelik görüşleri nelerdir?
7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşımın sınırlılıklarına yönelik görüşleri nelerdir?

Methodology / Yöntem

Araştırmanın Modeli

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim, bir olguya ilişkin kişisel deneyimleri temel alan ve bu deneyimler üzerinden sosyal gerçeklere ulaşmayı hedefleyen desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada da öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşım olgusuna yönelik yaşantı ve deneyimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, farklı şehir ve farklı özelliklerdeki devlet okullarında görev yapan 18 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada örneklem, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, çalışılacak soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989). Bu çalışmada ölçüt örneklemede ele alınan ölçütler; öğretmenlerin Sosyal Bilgiler öğretmeni olmaları ve bir devlet okulunda çalışıyor olmalarıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine Tablo 1’de yer verilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Mesleki Deneyim (yıl)				Eğitim Durumu		
	0-5	6-10	11-15	16-20	Lisans	Y.Lisans	Doktora
<i>Erkek</i>	4	4	3	1	7	5	
<i>Kadın</i>	3	3			5		1
Toplam	7	7	3	1	12	5	1

Araştırmaya katılan 18 öğretmenden 6’sı kadın, 12’si erkektir. Öğretmenlerinin mesleki deneyimleri incelendiğinde öğretmenlerden 7’sinin 0-5 yıl, 8’inin 6-10 yıl, 4’ünün 11-15 yıl ve 1’inin de 16-20 yıl mesleki deneyeime sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin 12’si lisans, 5’i yüksek lisans, 1’i de doktora mezunudur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veriler 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve çeşitli illerde devlet okulunda görev yapan öğretmenlere elektronik posta yoluyla ulaşılarak elde edilmiştir. Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada kullanılan sorular Karakuş vd. (2017)’nin “Fen Bilgisi ve İlköğretim Matematik Öğretmenlerinin Disiplinlerarası Yaklaşıma Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi” isimli çalışmada kullandıkları soruların bu araştırmaya uyarlanmasıyla elde edilmiştir.

Araştırmacılar soruları kullanmadan önce e-posta yoluyla gerekli izinleri almışlardır. Daha sonra sorular araştırmacılar tarafından uzman görüşleri alınarak bu araştırmaya uyarlanmıştır. Ancak yapılan pilot uygulamada öğretmenlerin bazı sorularda aynı cevapları tekrarlamaları iki sorunun çıkarılmasına neden olmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi, metnin tekrar eden kelimeler veya temalar açısından taranması olarak tanımlanır. Araştırmalarda, kodlar ve kategoriler oluşturulurken nelerin birbirine benzediği çıkarılmaya çalışılır. Veride tekrarlayan düzenlilikler kategorilere ayrılabilen örüntüler ortaya çıkarılır (Patton, 2014). Öğretmenlerin cevaplarından elde edilen dokümanlar önce Ö1, Ö2, Ö3,.....Ö18 şeklinde adlandırılmıştır. Daha sonra sırasıyla bu dokümanlara her bir soru bağlamında içerik analizi yapılmıştır. Her bir soru benzerlik ve farklılıklarına göre kodlanmıştır. Kodlama, verileri analiz sürecinde hiyerarşik olarak düzenlemeyi sağlarken oluşturulan bu kodları kategorilere ve alt kategorilere ayırabilmeyi de sağlar (Glesne, 2013). Bu araştırmada kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenilirlik araştırmalarda inandırıcılığı sağlayan iki önemli ölçüt olarak kabul edilir. Geçerlik, elde edilen verilerin analiz sürecinin ayrıntılı bir şekilde açıklanması ve bulguların tanımlanması olarak açıklanır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu araştırmada geçerlik, öğretmenlerin görüşlerine doğrudan yer verilerek sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada güvenilirliği sağlamak amacıyla araştırmacı üçgenlemeye başvurulmuştur. Araştırmacı üçgenlemesi, birden fazla gözlem ve sonuç sağlamak için çalışmaya iki veya daha fazla araştırmacının katılımını içerir. Bu tür üçgenleme, hem bulguların doğrulanmasını hem de çalışmanın farklı bakış açıları tarafından incelenmesini getirerek, konuya ilgililik açısından yarar sağlar (Carter, Bryant-Lukosius, DiCenso, Blythe ve Neville, 2014). Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla çalışmada yer alan diğer iki araştırmacının (2 Sosyal Bilgiler eğitimcisi) görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmacılar farklı düşündükleri noktalarda bir araya gelerek uzlaşma sağlamışlardır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırma soruları başlıkları altında bulgulara yer verilmektedir:

1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Disiplinlerarası Yaklaşımına Yönelik Görüşleri

Görüşler	<i>f</i>	%
Yaklaşım önemli ve gerekli	8	44,4
Yaklaşım faydalı ve öğrenmede etkili	6	22,2
Yaklaşım öğrenci gelişimi açısından olumlu	3	16,6
Disiplinlerin ayrılması gerekli	1	5,5

Tablo 2’de öğretmenlerin görüşlerinin 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin %44,4’ü disiplinlerarası yaklaşımı önemli ve gerekli ve %22,2’si faydalı ve etkili olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlerin %16,6’sı disiplinlerarası yaklaşımı öğrenci gelişimi açısından olumlu bulmaktadırlar. Ancak disiplinlerarası yaklaşıma karşı çıkan %5,5’i ise disiplinlerin ayrılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğunun disiplinlerarası yaklaşımı önemli ve gerekli (%=44,4) gördüğü söylenebilir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Yaklaşım önemli ve gerekli kategorisine ilişkin Ö1 “*Disiplinlerarası yaklaşım bilimsel açıdan vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Pek çok bilim dalının kesişme noktası ya da ortak kümesi olması açısından oldukça önemlidir.*”; yaklaşım faydalı ve öğrenmede etkili kategorisine ilişkin Ö14 “*Disiplinlerarası yaklaşım öğrencinin öğrendiği konuyu farklı derslerde pekiştirmesi ve kalıcılığın sağlanması açısından faydalı bir yaklaşımdır.*”; öğrenci gelişimi açısından olumlu kategorisine ilişkin Ö7 “*Disiplinlerarası yaklaşımın bana göre öğrencilerin gelişimi ve dersi daha iyi kavraması için gayet olumlu olduğunu düşünüyorum.*”; disiplinlerin ayrılması gerektiğine düşünen Ö9 “*Kesin çizgilerle ayrılması gerektiğini düşünüyorum.*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenleri disiplinlerarası yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersinde nasıl uygulamaktadır?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ait görüşlerine Tablo 3’te yer verilmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Disiplinlerarası Yaklaşımı Sosyal Bilgiler Dersinde Nasıl Uyguladıklarına Yönelik Görüşleri

Görüşler	<i>f</i>	%
Farklı ders ve öğretmen ile işbirliği yapmak	7	38,8
Örnek etkinlikler yapmak	4	21
Kazanım ve değer odaklı ders işlemek	3	15,7
Duruma ve konuya göre yaklaşımı uygulamak	2	11,1
Uygulamada sorunlarla karşılaşmak	1	5,5

Öğretmenlerin bu araştırma sorusuna ilişkin görüşleri 5 kategori altında toplanmıştır. Buna göre öğretmenlerin %38,8’i farklı ders ve öğretmen ile işbirliği, %21’i örnek etkinlikler yaptıklarını, %15,7’si kazanım ve değer odaklı ders işlediklerini, %11,1’i duruma ve konuya

göre uyguladıklarını ve %5,5'i ise disiplinlerarası yaklaşımı uygulamada sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Buna göre öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersinde en fazla farklı ders ve öğretmen ile işbirliği yapmak (%=38,8) ve örnek etkinlikler yapmak (%=21) olarak düşünmektedirler. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Farklı ders ve öğretmen ile işbirliği yapmak kategorisine ilişkin Ö16 “Çevre sorunları konusunu fen ve teknoloji öğretmenimle birlikte benzer haftalarda ele alıyoruz. Fen ve teknoloji dersi ile sosyal bilgiler dersi birbirini desteklemiş oluyor.”; örnek etkinlikler yapmak kategorisine ilişkin Ö4 “Diğer disiplin alanlarından yararlanarak ve örnek etkinlikler yapılarak. Örneğin nemlilik konusunda su döngüsü deneyi yapmak.” kazanım ve değer odaklı ders işlemek kategorisine ilişkin Ö15 “Belirli kavramlar ve değerler üzerinde bağlantı kurarak işlemeye çalışıyorum.”; duruma ve konuya göre yaklaşımı uygulamak kategorisine ilişkin Ö12 “Kazanımları kalıcı bir şekilde öğretmen için birçok açıdan yaklaşarak ders işlemeye çalışıyorum. Çünkü sosyal bilgiler dersi içi kazanımları tekli bir bakış açısına sahip değil.”; uygulamada sorunlarla karşılaşmak kategorisine ilişkin Ö9 “Uygulanması kolay ama hedefe ulaşmakta sıkıntı yaşanıyor. Çocukların yaşı algılayacak olgunlukta değil.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenleri en çok hangi derslerle disiplinlerarası ilişkiler kurmaktadır?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersinde Hangi Derslerle Disiplinlerarası İlişkiler Kurduklarına Yönelik Görüşleri

Görüşler	f	%
Türkçe	9	50
Fen Bilgisi	6	33,3
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	5	27,7
Diğer disiplinler	3	16,6
Tarih	2	11,1
Vatandaşlık	2	11,1
Coğrafya	2	11,1
Müzik	2	11,1
Bilgisayar	2	11,1
Matematik	1	5,5
Ekonomi	1	5,5
Beden Eğitimi	1	5,5

Öğretmenlerin araştırmanın bu sorusuna yönelik görüşleri 13 kategori altında toplanmıştır. Sosyal Bilgiler dersini öğretmenlerin %50’si Türkçe, %33,3’ü fen bilgisi, %27,7’si din

kültürü ve ahlak bilgisi, %16,6'sı diğer disiplinler, %11,1'i vatandaşlık, tarih, coğrafya, müzik, bilgisayar dersleriyle, %5,5'i ekonomi, matematik ve beden eğitimi dersleriyle ilişkilendirmişlerdir. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin en fazla Türkçe (%=50), fen bilgisi (%=33,3) ve din kültürü ve ahlak bilgisi (%=27,7) dersleri ile disiplinlerarası ilişkiler kurdukları görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Ö5 “*Din bilimi, halk bilimi, Türkçe, ekonomi, medya okuryazarlığı, bilişim teknolojileri.*”;
Ö6 “*Din kültürü dersiyse daha çok disiplinlerarası ilişki kuruyorum. Çünkü sosyal bilgiler dersi insan ilişkileri ve davranış biçimlerini içeren bir ders bu anlamda din kültürü dersindeki güzel ahlak anlayışıyla bağdaştırılabilir.*”; Ö9 “*Müzik çünkü milli duyguları harekete geçiriyor millet olarak bunu seviyoruz.*”; Ö18 “*Müzik, beden eğitimi ve Türkçe...*” dersleri ile Sosyal Bilgiler dersini ilişkilendirdiklerini belirtmektedirler.

4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası bağlantı kurarken dikkat ettiği hususlar nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Disiplinlerarası Bağlantı Kurarken Dikkat Ettiği Hususlara Yönelik Görüşleri

Görüşler	<i>f</i>	%
Kazanım ve öğrenme alanı	7	38,8
Konunun anlaşılması ve öğrenilmesi	5	27,7
Öğrenci	3	16,6
Diğer dersin/disiplinin özellikleri	2	11,1

Öğretmenlerin bu araştırma sorusuna yönelik görüşleri 4 kategori altında toplanmıştır. Öğretmenlerin %38,8'i kazanım ve öğrenme alanını, %27,7'si konunun anlaşılması ve öğrenilmesini, %16,6'sı öğrenciyi ve %11,1'i de diğer dersin/disiplinin özellikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası bağlantı kurarken dikkat ettiği hususların kazanım ve öğrenme alanı (%=38,8) ve konunun anlaşılması ve öğrenilmesi (%=27,7) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Kazanım ve öğrenme alanına kategorisine ilişkin Ö6 “*Disiplinler arası bağlantıda kazanım ile ilişkilendirilecek ders içeriğe uygun bir şekilde aktarılmalıdır.*”; konunun anlaşılması ve öğrenilmesi kategorisine ilişkin Ö7 “*Öğrencilerin konuyu anlamasını sağlayacak noktalara dikkat ediyorum.*”; öğrenci kategorisine ilişkin Ö2 “*En önemli husus konunun öğrenci tarafından daha kolay öğrenilmesi sağlamaktır ve dikkat çekiciliktir.*”; diğer dersin/disiplinin

özellikleri kategorisine ilişkin Ö13 “*Diğer disiplinin kendine göre sahip olduğu ilkeleri dikkate alarak bu ilkelere uygun ders işliyorum.*” şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenleri disiplinlerarası yaklaşım bağlamında diğer hangi branş öğretmenleriyle işbirliği yapmaktadır?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6. *Öğretmenlerin Disiplinlerarası Yaklaşım Bağlamında Diğer Hangi Branş Öğretmenleri ile İşbirliği Yaptıklarına Yönelik Görüşleri*

Görüşler	<i>f</i>	%
Türkçe	16	88,08
Fen Bilgisi	11	61,01
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	7	38,08
Müzik	2	11,1
Resim	1	5,5
Matematik	1	5,5
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	1	5,5

Araştırmanın bu sorusuna ilişkin öğretmenlerin görüşleri 7 kategori altında toplanmıştır. Öğretmenlerin %88,8’i Türkçe, %61,1’i fen bilgisi, %38,8’i din kültürü ve ahlak bilgisi, %11,1’i müzik, %5,5’i matematik, resim ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleriyle işbirliği yaptıklarını belirtmektedirler. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla Türkçe (%=88,8) ve Fen Bilgisi (%=61,1) dersleri öğretmenleri ile işbirliği yaptıkları söylenebilir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Ö7 “*Genellikle matematik, Türkçe ve fen öğretmenleriyle bağlantı kuruyorum.*” Ö12 “*Türkçe öğretmenleri ile işbirliği gerçekleştiriyorum hem okuma anlama hem de halk edebiyatından yararlanmak adına.*” Ö14 “*Türkçe, fen bilimleri, resim ve müzik gibi branşlarla daha çok işbirliği yapıyorum.*” dersleri branş öğretmenleri ile işbirliği yaptıklarını belirtmektedirler.

6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşımın yararlarına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. *Öğretmenlerin Disiplinlerarası Yaklaşımın Yararlarına Yönelik Görüşleri*

Görüşler	<i>f</i>	%
Eksiklikleri tamamlamada yararlı	5	27,7
Kavrama ve pekiştirmeyi sağlama	4	22,2

Günlük hayat ve konularla bağ kurmayı sağlama	3	16,6
Öğrenmeyi kalıcı ve anlaşılır yapma	3	16,6
Bütüncül düşünmeyi kazandırma	1	5,5
Eleştirel düşünmeyi kazandırma	1	5,5

Tablo 7'ye göre öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerinin 6 kategori altında toplandığı görülmektedir. Buna göre öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımın yararlarını %27,7'si eksikleri tamamlama, %22,2'si kavrama ve pekiştirmeyi sağlama, %16,6'sı günlük hayat ve konular arası bağ kurmayı sağlama ve öğrenmeyi kalıcı ve anlaşılır yapma ve %5,5'i ise bütüncül ve eleştirel düşünme kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımın en fazla eksiklikleri tamamlama (%= 27,7) konusunda olduğunu düşünmekteydiler. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Eksiklikleri tamamlamada yararlı kategorisine ilişkin Ö16 “*Eksik kaldığımız noktalarda diğer disiplinlerden bilgi ve tecrübe paylaşımının birçok durumda faydalarını gördüğümü söyleyebilirim.*”; kavrama ve pekiştirmeyi sağlama kategorisine ilişkin Ö4 “*Özellikle kazanımların öğrenci tarafından kazanılmasında ve davranışa dönüşmesinde etkili olmaktadır.*”; günlük hayat ve konularla bağ kurmayı sağlama kategorisine ilişkin Ö5 “*Disiplinlerarası yaklaşımla öğrenciler öğrendiklerinin günlük hayatla bağlantısının farkına varır.*”; bütüncül ve eleştirel düşünmeyi sağlama kategorisine ilişkin Ö12 “*Öğrencilere sorgulama eleştirel düşünme becerisi kazandırıyor.*” şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

7. Yedinci Alt Soruya İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci sorusu “Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşımın sınırlılıklarına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8. *Öğretmenlerin Disiplinlerarası Yaklaşımın Sınırlılıklarına Yönelik Görüşleri*

Görüşler	<i>f</i>	%
Öğrenciye ve konuya uygunluk	7	44,4
Öğretmen yeterliliği	2	11,1
Konu ve disiplin dışına çıkmanın zor olması	2	11,1
Yaklaşımın karmaşık olması	2	11,1
Sınırlılığı yok	2	11,1
Uygulama zorluğunun olması	1	5,5

Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşleri 6 kategoride toplanmıştır. Öğretmenlerin %44,4’ü öğrenciye ve konuya uygunluk, %11,1’i öğretmen yeterliliği, konu ve disiplin dışına çıkmanın zor olması ve yaklaşımın karmaşık olması şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin %11,1’i yaklaşımın sınırlılığının olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %5,5’i de uygulama zorluğunun olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımın en önemli sınırlılığını öğrenciye ve konuya uygunluk (%= 44,4)

olarak düşündükleri görülmektedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Öğrenciye ve konuya uygunluk kategorisine ilişkin Ö10 “*Her konuya uyarlamaya çalışsak da bazı konuların anlaşılmasına yeterli olmayabiliyor.*”; öğretmen yeterliliği kategorisine ilişkin Ö13 “*Öğretmenlerin kendilerini geliştirememeleri ve öğretmenler arasındaki bağlantıların eksik kalması bu yaklaşımın sınırlılıkları olarak sayılabilir.*”; konu ve disiplin dışına çıkmanın zor olması kategorisine ilişkin Ö5 “*Farklı alanlardaki eğitim uzmanlarına ulaşmadaki zorluklar.*”; yaklaşımın karmaşık olması kategorisine ilişkin Ö12 “*Birden fazla sosyal bilimlerden yararlandığımız için bazen öğrencilerde bilgi karışıklıkları yaşanıyor.*” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Sosyal Bilgiler öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşlerini değerlendirdiğimizde katılımcıların görüşlerinin yaklaşımın önemli ve gerekli, faydalı ve öğrenmede etkili ve öğrenci gelişimi açısından olumlu olduğu görülmektedir. Disiplinlerarası öğretim, öğrencileri gelişimsel açıdan olumlu yönde etkilemekte ve öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunmaktadır (Aschbacher, 1991). Özellikle ilk eğitim kademelerinde disiplinlerarası öğretimin çok yönlü bilgi edinimi sağladığı, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı ve kavramsal düşünmelerini teşvik ettiği bilinmektedir (Barton ve Smith, 2000; Reeves, Herrington ve Oliver, 2002). Crowell (1989) da insan zihninin gördüklerini bütün algıladığı için öğrencilerin disiplinlerarası yaklaşımla akademik konular arasında bağ kuracağını ve daha iyi öğreneceklerini belirtmektedir. Yalçın (2013)’ın çalışmasında disiplinlerarası uygulamaların öğrencilerin başarı düzeylerini yükseltmede etkili olduğu görülmektedir. Buna göre literatürde yer alan bilgiler doğrultusunda disiplinlerarası yaklaşımın öğrenciler açısından önemli, gerekli ve öğrencilerin gelişimlerini destekleyici olduğu görülmektedir. Bu durum bu araştırmanın bu sorusu ile elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımını Sosyal Bilgiler dersinde uygularken farklı ders ve öğretmenler ile işbirliği kurduklarını, örnek etkinlikler yaptıklarını, kazanım ve değer odaklı olarak dersi işledikleri, duruma ve konuya göre yaklaşımı uyguladıklarını belirtmişlerdir. Ancak bunun yanında öğretmenlerden biri de disiplinlerarası yaklaşımı uygulamada sorunlarla karşılaştırdıklarını ifade etmişlerdir. Disiplinlerarası yaklaşım diğer disiplinlerdeki öğretmenlerle işbirliği kurularak daha etkili kılınabilir. Ayrıca örnek etkinlikler yapmak dersi daha çok çeşitlenmesi demek olacağından farklı özelliklerdeki öğrencilere hitap edebilir. Kazanım ve değer odaklı olarak ders işlemekte Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın üç sacayağından ikisi olduğu için oldukça önemlidir. Gatewood (1998)’a göre disiplinlerarası öğretimin başarıya ulaşması için öğretmenlerin haftada bir eğitim programlarına yönelik görüşmeler yaparak konu alanlarını nasıl daha iyi birleştirebileceklerine ile ilgili yaratıcı yollar geliştirmeleri gerekmektedir. Karakuş vd. (2017)’nin çalışmasında da Fen Bilgisi ve Matematik öğretmenleri diğer branş öğretmenleri ile işbirliği yaptıklarını belirtmektedirler.

Bu araştırmada da öğretmenlerin çoğunluğunun diğer disiplinlerdeki öğretmenlerle işbirliği kurduklarını belirttikleri görölmektedir.

Öğretmenler Sosyal Bilgiler dersini işlerken en çok Türkçe, Fen Bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ilişkilendirmişlerdir. Yarımcı (2011)'nin çalışmasında öğrencilerin Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji derslerini birbirleriyle ilişkili buldukları görölmektedir. Karakuş vd. (2017)'nin çalışmasında öğretmenler Fen Bilgisi dersini Matematik, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersleriyle ilişkili bulmuşlardır. Keçe ve Meryem (2011)'in çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili olan sosyal bilimler arasında din disiplininin de belirtildiği görölmektedir. Kanatlı ve Çekici (2013)'nin çalışmasında Türkçe dersi ile Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Fen ve Teknoloji, Müzik, Görsel Sanatlar, Bilişim Teknolojileri, Drama, Düşünme Eğitimi ve Medya Okuryazarlığı dersleri ilişkilendirilmiştir. Ürey vd. (2015)'nin çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi ile Fen ve Teknoloji dersinin özellikle çevre eğitimi alanında disiplinlerarası bir anlayışla birbirinden faydalanabilecek dersler olduğu tespit edilmiştir. Gürkan (2019)'ın çalışmasında katılımcılar Sosyal Bilgiler dersini Türkçe, Fen Bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilimler dersleriyle ilişkilendirmişlerdir. Literatürdeki bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında bu araştırmada olduğu gibi katılımcıların Sosyal Bilgiler dersini genel olarak Türkçe, Fen Bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleriyle ilişkilendirdikleri söylenebilir. Bu derslerin konularının birbiri ile ilgili olması böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Bu araştırmada öğretmenlerin disiplinlerarası bağlantı kurarken kazanım ve öğrenme alanına, konunun anlaşılması ve öğrenilmesine, öğrenciye ve diğer dersin/disiplinin özelliklerinin dikkate alındığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Gürkan (2019) çalışmasında nüfus artışı gibi bir olgunun sadece matematiksel boyutunun olmadığını; ayrıca psikolojik, coğrafik, ekonomik, eğitimsel vb. boyutlarının da olduğunu belirtmekte ve tüm bu boyutların evrendeki boşluğunu birlikte tamamladıklarını ifade etmektedir. Yıldırım (1996) farklı disiplinlere ait bilgilerin bir araya getirilmesinin öğrencilerin anlamlı bir bütün oluşturmalarına yardımcı olacağını belirtmektedir. Yıldırım (1996) burada öğrenciye ve konuya dikkat çekmektedir. Karakuş vd. (2017)'nin çalışmasında öğretmenler öğrenci özelliklerine dikkat edildiği, öğrencilerin yaşadığı çevre ve diğer branş öğretmenleriyle işbirliği, günlük yaşamla ilişkilendirme, ilginçlik, bilginin doğruluğu, temel konudan sapmama, zamanlama, konu sırası ve diğer derslere hakim olmayı dikkat edilecek unsurlar olarak belirtmişlerdir. Bu bağlamda literatürdeki bu çalışmalar ile bu araştırmanın bulgularının paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersini işlerken en çok Türkçe, Fen Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri branş öğretmenleri ile iş birliği yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Çünkü öğretmenler Sosyal Bilgiler dersiyle Türkçe, Fen Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerini ilişkilendirmişlerdir. Öğretmenlerin disiplinlerarası bağlantı kurarken kazanım ve öğrenme alanına, konunun anlaşılması ve öğrenilmesine, öğrenciye ve diğer dersin/disiplinin özelliklerinin dikkate alındığı söz konusu olduğuna göre dersin kazanımlarını kazandırırken bu branştan öğretmenlerle işbirliği yapmaları beklenen bir bulgudur. Literatürde disiplinlerarası eğitim yaklaşımının başarıya ulaşması sürecinde diğer zümrelerin

öğretmenleriyle işbirliği içinde olması gerektiğini vurgulayan çalışmalar mevcuttur (Jacobs,1989; Yıldırım, 1996; Tchudi ve Stephen, 1993; İmamoğlu ve Çeken, 2011). Bu durum bu araştırmadan elde edilen sonucu da desteklemektedir.

Öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımın yararlarına ilişkin olarak eksiklikleri tamamlamada yararlı, kavramayı ve pekiştirmeyi sağlayıcı, günlük hayat ve konularla bağ kurmayı sağlayıcı, öğrenimi kalıcı ve anlaşılır yapmayı, bütüncül düşünmeyi ve eleştirel düşünmeyi kazandırmayı sağladığını belirtmişlerdir. Yalçın (2013)'ın çalışmasında disiplinlerarası yaklaşımın kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bu durum bu araştırmada olduğu gibi bu yaklaşımın kavramayı ve pekiştirmeyi sağlayıcı yönü olduğunu ortaya koymaktadır. Karakuş vd. (2017)'nin çalışmasında öğretmenler disiplinlerarası yaklaşımın yararları içinde en çok öğrenmede kolaylık sağladığını ifade etmektedirler. Bununla birlikte gerçek yaşamla ilişkilendirme, dikkat çekme, konuyu somut hale getirme, konunun pekiştirilmesini sağlama, kalıcılığı sağlama ve başarıyı artırma gibi yararları olduğunu da düşünmektedirler. Literatürde yapılan diğer çalışmalara bakıldığında da disiplinlerarası yaklaşımın öğrenmeyi kolaylaştırma, öğrencilerin etkin katılım düzeyini artırma, derslere karşı olumlu tutum geliştirme, bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine olumlu katkılar sağlama gibi yararlarına dikkat çekildiği görülmektedir (Demirel, Tuncel, Demirhan ve Demir, 2008; Matthews, Adams ve Goos, 2009; Elliott, Oty, Mcarthur ve Clark, 2001). Bu bağlamda literatürdeki bu sonuçlar ile bu araştırmadan elde edilen bulguların paralellik gösterdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin disiplinlerarası yaklaşımın sınırlılıkları olarak öğrenciye ve konuya uygunluğunu, öğretmen yeterliliğini, konu ve disiplin dışına çıkmanın zor olması, yaklaşımın karmaşık ve uygulama zorluğunun olmasını belirtmişlerdir. Karakuş vd. (2017)'nin çalışmasında disiplinlerarası yaklaşımın sınırlılıklarını öğretmenler dersi, konuyu, sınıfı ve öğrencinin dikkatini dağıtması ve zaman kaybı yaratması olarak belirtmişlerdir. Bununla birlikte, sevilmeyen dersle ilişkilendirmenin öğrencileri konudan soğutması, ana derse geçişte sıkıntı olması, öğretim programın yetişmesini engellemesi, konuda kopmalar olması ve tam öğrenilmediğinde diğer derslerde sorun yaratması gibi sınırlılıkları olduğu da ifade etmişlerdir. Benzer bir sonuca da Matthews vd. (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da rastlanmaktadır. Bu bağlamda literatürdeki bu çalışmaların sonuçları ile bu araştırmadan elde edilen bulguların benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Öneriler

- Öğretim programlarında öğretmenlere disiplinlerarası yaklaşımın kullanmaları önerilebilir. Bununla birlikte bu yaklaşımı hangi konularda ve nasıl uygulayacaklarına yönelik yönlendirmeler yapılabilir.
- Disiplinlerarası yaklaşımın kullanımında öğretmen yeterliliğini artırmak için lisans eğitiminde ilgili derslerde akademisyenler tarafından öğretmen adaylarının konuya dikkatleri çekilebilir.
- Disiplinlerarası yaklaşımın öğretmenler tarafından başarılı ve etkili bir şekilde kullanılabilmesi için sınıf düzeylerine uygun öğretmen kılavuz kitapları hazırlanabilir.

- Disiplinlerarası yaklaşımının uygulanmasında yaşanan çeşitli sorunlar nedeniyle bu konuda öğretmenlere çeşitli eğitimler verilebilir. Hatta zümre toplantıları yapılırken farklı disiplinlerden katılımın sağlanması etkili olacaktır.

References / Kaynakça

- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 1-14.*
- Aksoy, O. (2011). *İlköğretim 6. sınıf İngilizce ile fen ve teknoloji programlarına yönelik disiplinlerarası uygulama sonuçları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Aktürel, H. (2005). *İşitme engelli öğrencilere disiplinlerarası öğretim yaklaşımına dayalı hayat bilgisi öğretiminin incelenmesi: eylem araştırması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Alabaş, R., ve Kamer, S. T. (2007). Sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi: Uygulayıcı görüşlerinin nitel analizi. *1st National Education Congress, Hacettepe University, Ankara.*
- Alp, E. (2010). *Disiplinlerarası öğretim yaklaşımının öğrencilerin olasılık konusundaki akademik başarılarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ambarlı, A. (2010). *Türkiye’de Cumhuriyet’ten günümüze Sosyal Bilgiler programları (değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Angın Savaş, R. (2010). *Disiplinlerarası sanat etkileşimlerinin seramik sanatı ve eğitime etkileri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arapoğlu, F. (2018). *Disiplinlerarasılık, coğrafi kavramlar ve sanatsal bir edim olarak yürümek.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan M. (Ed.) (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri.* Anı Yayıncılık. Ankara.
- Aschbacher, P. R. (1991). Humanitas: A thematic curriculum. *Educational Leadership, 49 (2), 16-19.*
- Aslantaş, S. (2012). *Disiplinlerarası yaklaşımın görsel sanatlar dersinde uygulanmasının etkililiği.* Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik.* Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aybek, B. (2001). İlköğretim 4 sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminin sosyal ve diğer bilimlerle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(7), 35-48.*
- Aydın, G. ve Balım, A. G. (2005). Yapılandırmacı yaklaşıma göre modellendirilmiş disiplinler arası uygulama: Enerji konularının öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 38(2), 145-166.*

- Aytar, A. (2017). *Disiplinlerarası fen öğretiminin 7. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma konusundaki gelişimlerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Babadağ, C.(1996). *Modern öğretim stratejilerinin öğretim-öğrenim süreçlerine yansımaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bakır-Aladağ, K. (2018). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan matematiksel kavramları kazanma durumlarına yönelik disiplinlerarası bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Barcus, F.E. (1959). *Communications content: Analysis of the research, 1900-1958*, Unpublished doctor's dissertation, University of Illinois.
- Barton, K. & Smith, L. (2000). Themes or motifs? Aiming for coherence through interdisciplinary outline. *The Reading Teacher*, 54, (1), 54-63.
- Boyras, C. (2015). *Oyun ve fiziki etkinliklere dayalı fen eğitimi: Disiplinlerarası öğretim uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bozkurt, S. (2012). *Fen ve teknoloji öğretim programında disiplinlerarası ilişkilendirmeler*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Carter, N., Bryant-Lukosius, D., DiCenso, A., Blythe, J., & Neville, A. J. (2014). The use of triangulation in qualitative research. *In Oncology Nursing Forum* 41(5). 545-547.
- Ceylan Alibeyoğlu, M. (2005). *An interdisciplinary educational program on population growth using drama as a tool*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Boğaziçi University Environmental Social Sciences, İstanbul.
- Cluck, N.A. (1980). Reflections in the Interdisciplinary Approach to the Humanities. *Liberal Education*. 66 (1): 67-77.
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education (6th ed.)*. New York, NY: Routledge.
- Crowell, S. (1989). A new way of thinking: the challenge of the future. *Educational Leadership*, 7 (1), 60- 63.
- Çakmak, Z., Kaçar, T. ve Arıkan, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ortaokul sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programına ilişkin görüşleri. *The Journal of Academic Social Science*, 5(54), 576-597.
- Çatak, M. (2015). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 62(62), 69-94.
- Çelik, İ. (2017). *Tarih öğretiminde disiplinlerarası ilişkilendirmelerin kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Çıray, F. (2010). *İlköğretimde disiplinlerarası analogi tabanlı öğretimin öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çoban, O., ve Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505.

- Çoruh, H. (2010). Disiplinlerarası bilim tarihi dersi ve gerekçesi. *Tarih Okulu, 7, 7-23.*
- Demirel, M. ve Diken Coşkun, Y. (2010). Case study on interdisciplinary teaching approach supported by project based learning. *The International Journal of Research in Teacher Education, 2(3), 28-53.*
- Demirel, Ö. Tuncel, İ., Demirhan, C. ve Demir, K. (2008). Çoklu zekâ kuramı ile disiplinlerarası yaklaşımı temel alan uygulamalara ilişkin öğretmen-öğrenci görüşleri. *Eğitim ve Bilim, 33 (147), 14-25.*
- Delier, A. (2005). *Sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşımlar*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, E. (2009). *İlköğretim ikinci sınıflarda uygulanan disiplinlerarası bütüncül öğretim yaklaşımının etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, C. (2014). *Coğrafya öğretiminde disiplinlerarası ders işlenişinin başarıya etkisinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay, A. (2005). *Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi*. C. Öztürk. D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 265-296). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2008). *Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 77-96.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online, 7(2), 468-484.*
- Elliott, B., Oty, K., McArthur, J., ve Clark, B. (2001). The effect of an interdisciplinary algebra/science course on students' problem solving skills, critical thinking skills and attitudes towards mathematics. *International Journal of mathematical education in science and technology, 32(6), 811-816.*
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Kitapçılık-Yayıncılık.
- Ergindir Küçükaya, N. (2001). *Resim ve müzik sanatının disiplinlerarası etkileşimi içinde sanat eğitimine katkısının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erickson, H.L. (1995). *Stirring the head, heart, and soul. redefining curriculum and instruction*. California: Corwin Press, Inc.
- Ersoy, F. G. (2009). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programının uygulanması ile ilgili değerlendirmeler (Konya ili örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ersoy, F.A. ve Erdoğan, K. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının (2004) uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1), 71-86.*
- Ertürk, S. (1984). *Eğitimde Program Geliştirme*. Hacettepe Ün. Basımevi, Ankara.
- Gatewood, T. (1998). Integrated curriculum in today's middle schools? *Educational Digest, 63(9), 1-4.*

- Genç, M.A. (2013). *Üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası öğretim etkinliklerinin değerlendirilmesi (Konya BİLSEM örneği)*. Yayımlanmamış Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gürkan, B., ve Doğanay, A. (2016). Sosyal bilgiler dersinde disiplinler arası öğretim yaklaşımına dayalı analogi tekniği uygulamalarının kavram gelişimine etkisi: Bir durum çalışması. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(19), 395-416.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. Çev. Edt. Ali Ersoy-Pelin Yalçınoğlu, 2.Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gömlüksiz, M. N., ve Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(3), 393-421.
- Güneş, N. (2007). *An analysis of the revised english curriculum for primary school grade 4 from a cross-curricular standpoint: Compatibility with the social sciences curriculum*. Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürel, D. (2017). Taslak sosyal bilgiler öğretim programına yönelik yapısal bir değerlendirme. *I. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS2017)*, 236-246.
- Halstead, J. & M. Pike, M. A. (2006). *Citizenship and moral education*. New York: Routledge Taylor and Fransic Group.
- Hancock B., Ockleford, E. & Windridge, K. (2009). *An introduction to qualitative research*. The NIHR RDS for.
- Hepkon, Z. (2006). İletişim bilimleri ve kültürel çalışmalar: Bir disiplinin sınırları sorularımızın sınırlarını kapsayabilecek mi? *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 19-27.
- İmamoğlu, H. V. ve Çeken, R. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler dersinin bilim tarihi açısından fen ve teknoloji dersi ile ilişkilendirilmesi üzerine disiplinlerarası bir bakış. Ordu Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 71-87.
- Jacobs, H.H. (1989). *The growing need for interdisciplinary curriculum content*. H.H. Jacobs, (Ed), *Interdisciplinary curriculum: design and implementation*. (1-12). Alexandria: VA: ASCD.
- Kanathı, F. ve Çekici, Y. E. (2013). Türkçe öğretiminde disiplinlerarası olanaklar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 223-234.
- Karakuş, M., Turhan Türkkkan, B., & Karakuş, F. (2017). Fen bilgisi ve ilköğretim matematik öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Elementary Education Online*, 16(2), 509-524.
- Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında ilişkilendirmeler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 273-304.
- Kaymakçı, S., ve Ata, B. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgilerin doğasıyla ilgili görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 35-64.

- Keçe, M., ve Merey, Z. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler kazanımlarının sosyal bilimler disiplinlerine ve disiplinlerarası anlayışa uygunluğunun belirlenmesi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 110-139.*
- Kızılateş, E. (2018). *Disiplinlerarası müzik öğretiminde görsel tasarım ritim ilkesinin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin müzik algısı ve bilgilenme düzeylerine etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Konukaldı, I. (2012). *İlköğretim fen ve teknoloji eğitiminde disiplinlerarası tematik öğretim yaklaşımının öğrencilerin öğrenme ürünleri üzerine etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Matthews, K. E., Adams, P. ve Goos, M. (2009). Putting into perspective: mathematics in the undergraduate science curriculum. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology, 40 (7), 891-902.*
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu: 4- 5. Sınıflar.* Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu: 6- 7. Sınıflar.* Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Programı.* mufredat.meb.gov.tr. 15.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Özdemir, A. (2014). *Temel sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşıma dayalı (müzik destekli) uygulamanın öğrenci başarı düzeyine etkisi,* Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özhamamcı, T. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretim programlarındaki disiplinlerarası öğretim uygulamalarına yönelik öğretmen görüşleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Özkök, A. (2004). *Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı sanat eğitiminin yaratıcı problem çözme becerisine etkisi ve bir model önerisi.* Yayınlanmamış doktora tezi Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış.* Cemil Öztürk (Ed.) içinde, Sosyal bilgiler öğretimi (1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri.* Çev. Edt. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, (3. Baskıdan Çeviri). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Reeves, T.C., Herrington, J. and Oliver, R. (2002) *Authentic activities and online learning.* In: HERDSA 2002 Quality Conversations, 7 - 10 July 2002, Perth, Western Australia pp. 562-567.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem,* İstanbul: Beta Yayınları.
- Sönmez, Ö. F., ve Kılıçoğlu, G. (2016). Değerlendirme boyutu ile sosyal bilgiler programları (1924-2005). *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 1(1), 36-49.*
- Sözen. E., ve Sibel, A. D. A. 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının (Sbdöp) Karşılaştırılması. *E-AJELI (Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction), 6(1), 53-71.*

- Tarman, B., Ergür, Ş., Eryıldız, F. (2012). Yenilenen Sosyal Bilgiler Programına Dair Bir Değerlendirme. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 103-135.
- Taş, H., & Kıroğlu, K. (2018). 2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 697-716.
- Tay, B. (2005). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487.
- Tchudi, S. ve Lafer, S. (1993). How dry is the desert? nurturing interdisciplinary learning, *Educational Leadership*, 51(1).
- Terzioğlu, F., Aktaş, D., Ertuğ, N. ve Boztepe, H. (2019). Disiplinlerarası eğitim algısı ölçeğinin (DEAÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16 (1): 15-20.
- Tonga, D., ve Kılıçoğlu, M. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde yer alan kazanımların vatandaşlık ve insan hakları konuları açısından değerlendirilmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 289-308.
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının disiplinlerarası yapısının incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 2(2), 166-190.
- Turan, S. ve Karasu Avcı, E. (2018). 2018 sosyal bilgiler öğretim programı'nın dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Turna, Ö. ve Bolat, M. (2015). Eğitimde disiplinlerarası yaklaşımın kullanıldığı tezlerin analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 35-55.
- Turna, Ö., Bolat, M., & Keskin, S. (2012). Disiplinler arası yaklaşım: müzik, fizik, matematik örneği. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresinde sunulan bildiri*, 27-30.
- Ulusoy, G. (2007). *Disiplinlerarası Araştırma ve Eğitim, Değişim Çağında Yüksek Öğretim: Global Trendler – Paradigmatik Yönelimler*, Coşkun Can Aktan (Editör). İzmir: Yaşar Üniversitesi, Mart 2007, 389-398.
- Uygun, K., Arıbaş, B. B., ve Karalı, M. A. Yeni (2017). Sosyal bilgiler öğretim programında meslek bilincinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 26-26.
- Ürey, M. (2013). *Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik fen temelli ve disiplinlerarası okul bahçesi programının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Ürey, M., Çepni, S. ve Kaymakçı, S. (2015). Fen Temelli ve disiplinlerarası okul bahçesi programının bazı sosyal bilgiler öğretim programı kazanımları üzerine etkisinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 7-29.
- Üstüner, Ö. (2007). *Disiplinlerarası sanat ve sanat eğitimine etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Variş, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme. Teori ve teknikler*. Alkım Yayıncılık, Ankara.
- Wiersma, W., ve Jurs, S. G. (2005). *Research methods in education (8th ed.)*. Pearson Education Inc.
- Yalçın, M. (2013). Biyoloji dersinde disiplinlerarası çalışmaların öğrenme üzerine etkilerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 117-122.

- Yarımca, Ö. (2011). Disiplinler Arası Yaklaşım Dayalı Bir Durum Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi, 1(25), 1-22.*
- Yelken Y. T. ve Akay C. (Ed) (2016). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, V.A. ve Kılıç, D. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri: Bir meta-sentez çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22(Özel Sayı), 2115-2127.*
- Yıldızlar M. (2013), *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar, *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(12), 89-94.*
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.